

Yargının 2024 yılı performansı

MEHMET GÜN31.12.2024 - 09:43
YAYINLANMA31.12.2024 - 09:44
GÜNCELLEME

Türkiye'nin de üyesi olduğu Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) "Bir Bakışta Hükümet 2023" raporuna göre, Türkiye, "yargıya güven" bakımından elde ettiği yüzde 33 oranı ile 38 OECD ülkesi arasında 2022 yılında 36'ncı sırada.

Bu oran Danimarka'da yüzde 75, Finlandiya'da yüzde 74, Hollanda'da yüzde 73, İsveç'te yüzde 72, Almanya'da yüzde 69, Fransa'da yüzde 62, İtalya'da yüzde 55, Polonya'da yüzde 50, Yunanistan'da yüzde 45, Bulgaristan'da yüzde 38. Buna göre Türkiye'de halkın **yargıya**, hukukun üstünlüğüne ve demokrasiye güveni çok zayıf ve kırılmış.

Yargıya güvenin seviyesi bir algıdır ve yargı hizmetinin muhataplarının duygularına göre belirlenir. Hizmeti verenler ise algının milimetrik ölçülmesini beklerler. Duyguları ölçmek ve milimetrik isabetli sonuçlar elde etmek mümkün değildir. Önemli olan hizmetin muhataplarının kanaatidir. Ölçüm sonuçları, algı olduğu gerekçesi ile reddedilse de algı ayrı ve ciddi bir gerçekliktir.

Yargıya güvenin artırılması, hemen her ülkenin mustarip olduğu uluslararası bir sorundur. Yargı sistemlerinin etkin ve verimli çalışmasını sağlamak, hizmet kalitesini artırmak için, bir Avrupa Konseyi organı olan Avrupa Adaletin Etkinliği Komisyonu (CEPEJ) ve yine Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu gibi resmî devletlerarası kurumlar oluşturulmuştur. Ancak bu kuruluşlara, yargı işlevini bir kamu hizmeti değil adeta bir hükmetme yöntemi olarak gören monarşik sayılabilecek bir anlayış hâkimdir; sadece hizmeti veren kesimler temsil edilmekte, yargı hizmetinin muhatapları ile sivil toplum kuruluşları dışarıda tutulmaktadır. Oysa bütün mal ve hizmetlerde olduğu gibi müşterileri memnun etmeden halkın güvenini kazanmak ve o güveni sürdürmek mümkün değildir.

Türk Sanayicileri ve İş insanları Derneği (TÜSİAD) 2014 yılında yayınladığı "Yargı Hizmetlerinde Kalite Talebi ve Kalite Unsurları" isimli hakemli belge ve Daha İyi Yargı Derneği'nin 2021 yılında yayınladığı "A'dan Z'ye Türk Yargı Reformu" çalışmasına göre, yargıyı kaliteli hizmet üretir hale getirmek için kalite

unsurları baz alınarak objektif ölçme ve değerlendirme kriterleri belirlenebilir. Çünkü ister özel sektörde isterse kamuda, herhangi bir kurumun güven kazanması ve bu güveni sürdürebilmesi, müşterilerinin beklentilerini karşılaması ile mümkündür. Bunun için ise hizmetin muhataplarını odağına alan objektif ölçütler belirleyip buna göre bir değerlendirme sistemi kurmak gerekir.

Bu kıstaslar, “temel evrensel değer ve ilkelere uyum”, “halkın ihtiyacına uygun hizmet”, “hizmeti verenlerin bilgi, tecrübe ve yetkinliği”, “liyakat ve **performans**”, “hizmet süreçlerinin kolay anlaşılır olması”, “maddi gerçeğin ortaya çıkartılması”, “silahların eşitliği”, “makul sürede ve adil yargılama”, “makul maliyetli hizmet” ve “yargı ile kamuoyu arasında etkili iletişim” başlıkları altında toplanabilir.

En önemli ve birinci kalite şartı, oluşumu ve işlevi bakımından yargının bağımsız olmasıdır. Zira adalet, üzerinde önceden anlaşılan kurallar, onları ilgilendiren bir olay ortaya çıkıp bağımsız ve tarafsız birisi tarafından uygulandığında oluşan bir duygudur. Bağımsız ve tarafsız yargı, dava konusu olayı tüm yönleri ile aydınlatıldığında ve belirlenmiş kuralları olaya isabetle uyguladığında ortaya çıkan, aleyhimize de olsa sonucu kabul etmemizi sağlayan bu duygu, hak ve özgürlüklerimizin tehdit altında olmadığını, güvende olduğumuzu, başkalarına güvenebileceğimizi gösterir.

Hâkimleri ve savcılarını göreve kabul eden, tayin ve terfilerine karar veren Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) yürütmenin bir uzantısı, Adalet Bakanlığı'nın özel bir dairesi gibidir. Yürütmenin bir unsuru olan Adalet Bakanı, HSK'nin doğal başkanıdır. Dolayısıyla HSK, oluşumu ve işleyişiyle iktidara ve siyasetçilere bağlıdır. Dokunulmazlıklarını kaldırmadan yargı, cumhurbaşkanı, bakanlar ve milletvekillerinin suçlarını soruşturamaz. Fiilen sorumluluktan ve cezadan bağışık olan bu siyasetçi kesimi izin vermediği takdirde yargı, üst düzey kamu görevlilerinin suçlarını da soruşturamaz. Yani yargının doğal görevini yapması, temelde yürütmeye bağımlıdır.

Türkiye'de 24 bin civarındaki hâkim ve savcının sadece %3'ü coğrafi hâkim teminatına sahiptir. Yargıtay ve Danıştay üyeleri dışında %97 civarındaki hâkim ve savcının coğrafi teminatı, yani rızası olmadan tayin edilmeme teminatı yoktur. Tayin ve terfilerinde HSK vasıtasıyla yürütme etkin olabilmektedir. HSK'nin binlerce kararına karşı yasal başvuru imkânı ve denetimi yolu yoktur.

Sonuç olarak, esas işlevi yürütmeyi denetlemek ve sınırlandırmak olan ve bu sebeple yürütmeden bağımsız olması gereken HSK, tam tersine yürütmeye tam

bağımlıdır. Yargı bağımsız olmadığına dilediği kadar güven oluşturması mümkün değildir. Bu sebeple yargının **2024** yılında da zayıf performans gösterdiğini kabul etmek zorunludur.

Yargının 2025 yılında tam bağımsız olmasını ve daha kaliteli hizmet vermesini diler, 9 Eylül Gazetesi çalışanlarının ve okurlarının yeni yılını kutlarım.